

Opinia publiczna wobec inwigilacji

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Niedawno pojawiły się informacje o inwigilowaniu przez służby specjalne przy pomocy oprogramowania szpiegującego Pegasus osób publicznych, w tym m.in. będących politycznymi oponentami obecnej władzy. W lutowym sondażu chcieliśmy się dowiedzieć, co o dopuszczalności takich działań sądzą Polacy¹. Interesowały nas także bardziej ogólne zagadnienia, jak uprawnienia służb do inwigilacji oraz nadzór nad ich pracą.

INWIGILACJA – UPRAWNIENIA I KONTROLA

Czy Polacy opowiadają się za skutecznością operacyjną służb w walce z przestępczością, opartą na łatwym dostępie do inwigilacji, czy też bardziej zależy im na ochronie prywatności obywateli? Mając do wyboru z jednej strony ułatwienia w stosowaniu podsłuchów przez policję i inne służby (np. ABW, CBA) i ich skuteczniejszą walkę z przestępczością, a z drugiej – ograniczenia dostępu do podsłuchów, co przekłada się na lepszą ochronę prywatności obywateli, Polacy niemal dwukrotnie częściej wybierają to drugie (52% wobec 27%). Około jednej piątej badanych (21%) ma w tej sprawie ambiwalentną lub niesprecyzowaną opinię.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (382) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

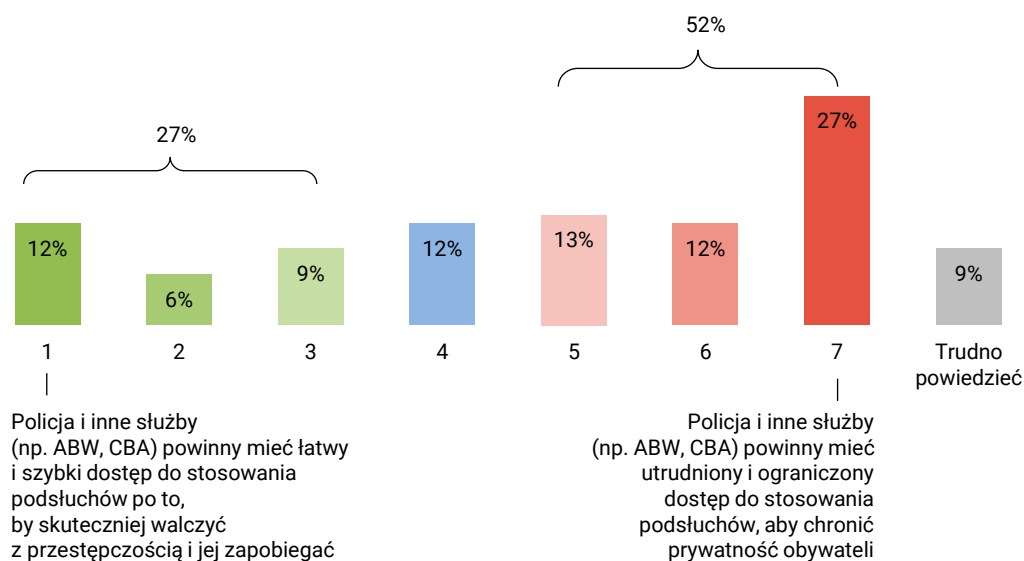
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 31 stycznia do 10 lutego 2022 roku na próbie liczącej 1065 osób (w tym: 52,7% metodą CAPI, 30,3% – CATI i 17,0% – CAWI).

Badanie zostało zrealizowane przed inwazją Rosji na Ukrainę.

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

CBOS

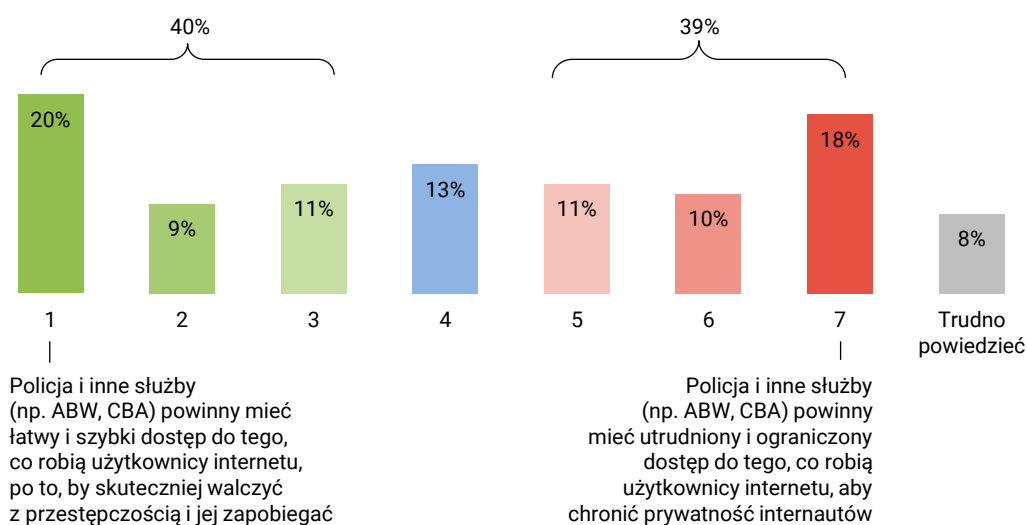
RYS. 1. Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

W analogiczny sposób zapytaliśmy o kontrolowanie aktywności w internecie. W tym przypadku opinie są podzielone niemal równo. Dwie piąte badanych (40%) jest zdania, że policja i inne służby powinny mieć łatwy i szybki dostęp do tego, co robią użytkownicy internetu, po to, by skuteczniej walczyć z przestępczością i jej zapobiegać, i w zasadzie tyle samo (39%) uważa, że dostęp służb do aktywności ludzi online powinien być utrudniony, aby chronić prywatność internautów.

CBOS

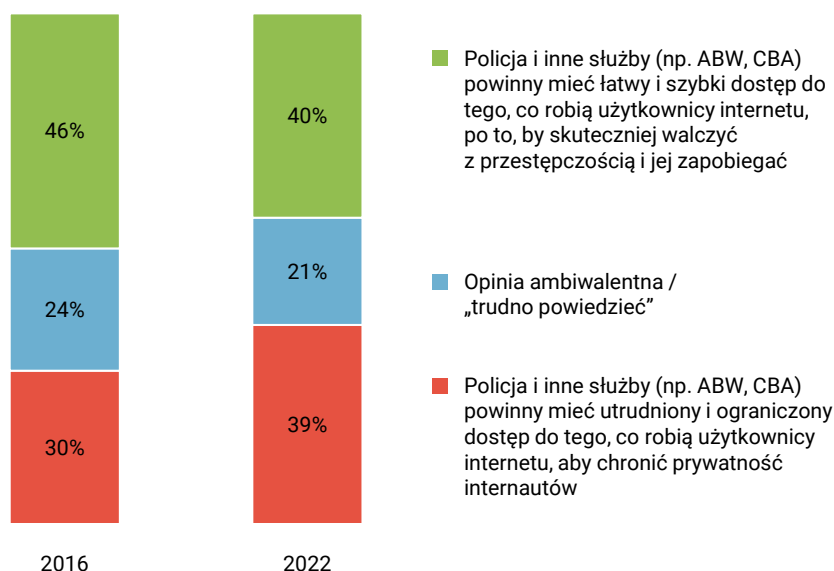
RYS. 2. Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

Pytanie o inwigilację w internecie zadawaliśmy wcześniej w 2016 roku. Od tego czasu ubyło osób przekonanych o potrzebie lepszej kontroli aktywności online przez służby, a zwiększyła się grupa akcentujących ochronę prywatności użytkowników.

CBOS

RYS. 3. Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

W większości analizowanych grup społeczno-demograficznych przeważa opinia, że możliwość stosowania podsłuchów powinna być ograniczona. Najczęściej wyrażają ją potencjalni wyborcy Koalicji Obywatelskiej i Polski 2050 Szymona Hołowni, badani o poglądach lewicowych (65%), a ponadto osoby nieangażujące się w praktyki religijne (58%) lub uczestniczące w nich sporadycznie (kilka razy w roku – 59%). Wyróżniają się pod tym względem także najmłodszy ankietowani (18–24 lata – 60%), szczególnie grupa uczniów i studentów (65%), a poza tym osoby mające wykształcenie średnie (58%). Z kolei za mniej restrykcyjnym dostępem do podsłuchów w pracy operacyjnej służb wyraźnie częściej niż przeciętnie opowiadają się badani popierający Prawo i Sprawiedliwość (w tym Solidarną Polskę i Partię Republikańską) oraz identyfikujący się z prawicą (36%). Opinię tę w większym stopniu niż przeciętnie podzielają również respondenci uzyskujący niskie dochody *per capita* (od 1000 zł do 1500 zł – 36%).

TABELA 1

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć łatwy i szybki dostęp do stosowania podsłuchów po to, by skuteczniej walczyć z przestępczością i jej zapobiegać	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć utrudniony i ograniczony dostęp do stosowania podsłuchów, aby chronić prywatność obywateli	Opinia ambiwalentna / „trudno powiedzieć”
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	41	35	25
Konfederacja Wolność i Niepodległość	29	53	18
Polska 2050 Szymona Hołowni	20	68	12
Koalicja Obywatelska	14	74	12

Za ułatwieniami inwigilacji przez służby w internecie częściej niż inni opowiadają się – podobnie jak w przypadku podsłuchów – zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości, osoby o poglądach prawicowych (48%), a także respondenci uczestniczący w praktykach religijnych przynajmniej raz w miesiącu (47%). Relatywnie często są to także badani mający od 55 do 64 lat (46%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym (48%) oraz uzyskujący niskie (poniżej 1500 zł – 49%) lub przeciętne (od 1500 zł do 1999 zł – 51%) dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym. Natomiast o tym, że służby powinny mieć utrudniony i ograniczony dostęp do tego, co robią użytkownicy internetu, by chroniona była ich prywatność, częściej niż przeciętnie mówią potencjalni wyborcy Koalicji Obywatelskiej i Polski 2050, badani identyfikujący się z lewicą (49%) lub politycznym centrum (45%) i nieangażujący się religijnie (50%) lub angażujący się sporadycznie (45%). Poza tym wyróżniają się najmłodszy ankietowani (48%), mieszkańcy największych miast (500 tys. ludności lub więcej – 48%), a także badani z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita* (3000 zł lub więcej – 51%).

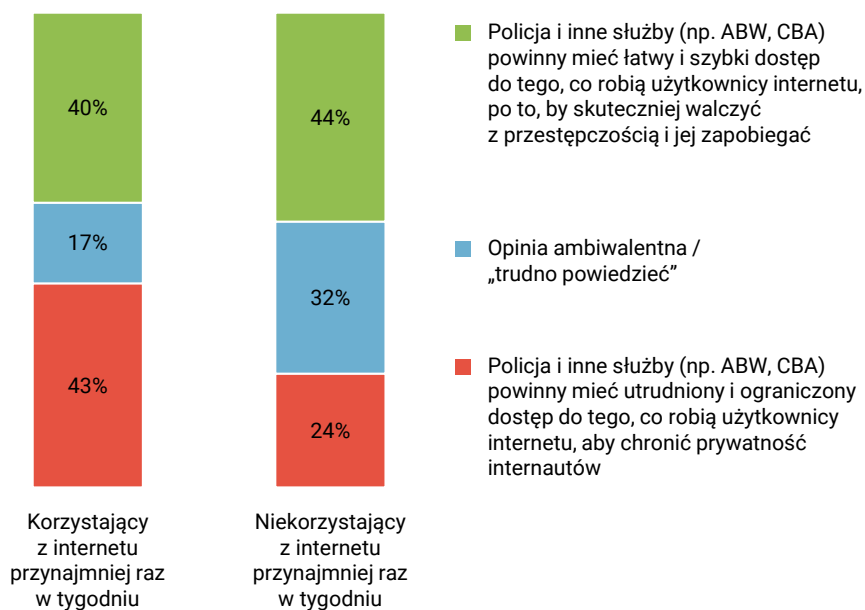
TABELA 2

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć łatwy i szybki dostęp do tego, co robią użytkownicy internetu, po to, by skuteczniej walczyć z przestępczością i jej zapobiegać	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć utrudniony i ograniczony dostęp do tego, co robią użytkownicy internetu, aby chronić prywatność internautów	Opinia ambiwalentna / „trudno powiedzieć”
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	51	25	24
Konfederacja Wolność i Niepodległość	37	33	31
Polska 2050 Szymona Hołowni	34	49	16
Koalicja Obywatelska	24	59	17

Wśród osób regularnie korzystających z internetu opinie o kontroli aktywności online przez służby są – podobnie jak wśród ogółu badanych – niemal równie podzielone. Natomiast niekorzystający z sieci zauważalnie częściej opowiadają się za tym, żeby służby miały łatwy i szybki dostęp do tego, co robią użytkownicy internetu, niż za tym, by ten dostęp był utrudniony.

CBOS

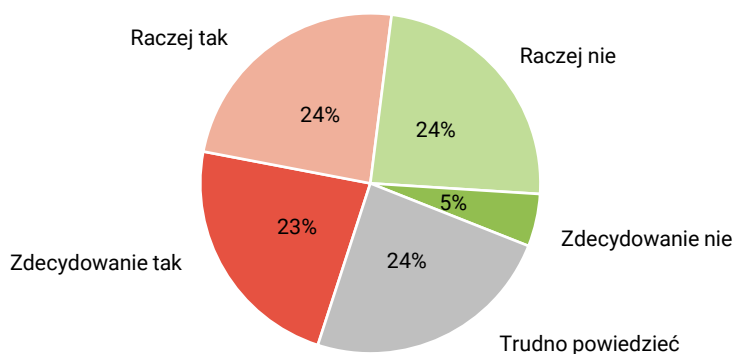
RYS. 4. Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

Niemal połowa badanych (47%) uważa, że w Polsce istnieje problem nadużywania przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności internetowej, natomiast ponad jedna czwarta (29%) jest przeciwnego zdania.

CBOS

RYS. 5. Jak się Panu(i) wydaje, czy w Polsce istnieje problem nadużywania przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy, kontrola aktywności internetowej czy też nie?

Przekonanie o nadużywaniu przez państwo technik operacyjnych polegających na inwigilacji obywateli dominuje wśród zwolenników Koalicji Obywatelskiej, jest także bardzo częste wśród potencjalnych wyborców Polski 2050 i osób identyfikujących się z lewicą (71%). Wyróżniają się po tym względem również mieszkańcy dużych (57%) i największych (65%) miast, badani uzyskujący najwyższe dochody *per capita* (62%) oraz respondenci nieangażujący się religijnie (62%). O tym, że polskie państwo nie korzysta nadmiernie z technik inwigilacji, mówi przeważająca część wyborców Prawa i Sprawiedliwości, jak również osób o poglądach prawicowych (45% wobec 32% przeciwnego zdania) oraz najbardziej zaangażowanych w praktyki religijne (45% wobec 13%).

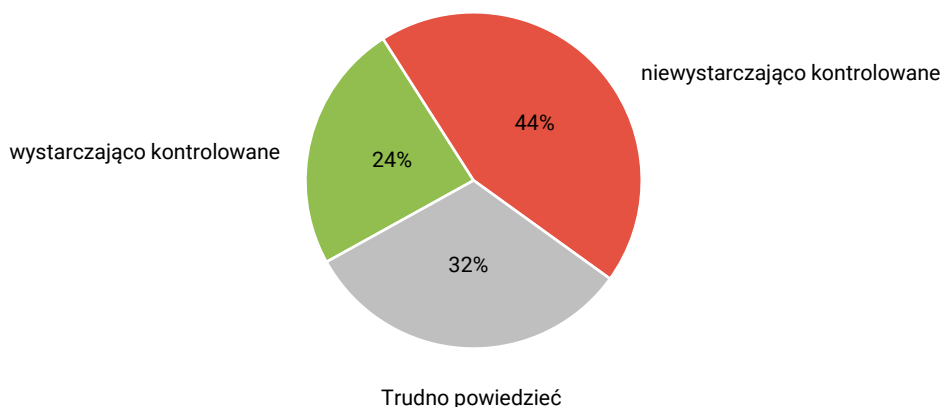
TABELA 3

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Jak się Panu(i) wydaje, czy w Polsce istnieje problem nadużywania przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy, kontrola aktywności internetowej czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	89	8	4
Polska 2050 Szymona Hołowni	67	20	13
Konfederacja Wolność i Niepodległość	55	30	15
Prawo i Sprawiedliwość	16	51	33

Wśród Polaków przeważa opinia, że stosowanie przez służby takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności internetowej nie jest w naszym kraju wystarczająco kontrolowane (44% wobec 24% uważających, że kontrola jest wystarczająca). Co trzeci badany (32%) nie ma w tej kwestii zdania.

CBOS

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, stosowanie przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności w internecie jest w Polsce:

Przekonanie o niewystarczającym nadzorze służb specjalnych i policji w zakresie stosowania technik operacyjnych opartych na inwigilacji przeważa w niemal wszystkich analizowanych grupach społecznych i demograficznych. Na tle innych częściej wyrażają je potencjalni wyborcy Koalicji Obywatelskiej i badani o lewicowej orientacji politycznej (57%). Są to ponadto w większej mierze najmłodszy respondenci (55%), najlepiej wykształceni (55%) i osoby uzyskujące najwyższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (54%). Częściej o wystarczającej niż niedostatecznej kontroli służb w tym zakresie mówią wyborcy rządzącego ugrupowania, choć również wśród nich opinie w tej sprawie są bardzo zróżnicowane.

TABELA 4

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, stosowanie przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności w internecie jest w Polsce:		
	wystarczająco kontrolowane	niewystarczająco kontrolowane	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	33	27	41
Polska 2050 Szymona Hołowni	25	53	22
Koalicja Obywatelska	20	63	17
Konfederacja Wolność i Niepodległość	19	51	30

Większość badanych dostrzegających nadużywanie przez państwo takich technik operacyjnych, jak podsłuchy czy kontrola aktywności internetowej uważa również, że ich stosowanie jest niewystarczająco nadzorowane. Wśród niedostrzegających problemu nadużywania inwigilacji opinie są bardziej zróżnicowane, jednak więcej osób wskazuje na wystarczającą niż niewystarczającą kontrolę pracy operacyjnej służb w tym zakresie.

TABELA 5

Jak się Panu(i) wydaje, czy w Polsce istnieje problem nadużywania przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności internetowej czy też nie?	Czy, Pana(i) zdaniem, stosowanie przez państwo (policję, służby specjalne) takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności w internecie jest w Polsce:		
	wystarczająco kontrolowane	niewystarczająco kontrolowane	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	22	62	16
Nie	40	32	28
Trudno powiedzieć	11	22	67

OPINIE O KORZYSTANIU Z PEGASUSA

O inwigilowaniu osób publicznych w Polsce przy pomocy systemu Pegasus służyło trzy czwarte respondentów (75%), wśród nich najczęściej osoby lepiej wykształcone i z większą uwagą śledzące to, co dzieje się w kraju.

CBOS

RYS. 7. Czy służył(a) Pan(i) o inwigilowaniu osób publicznych w Polsce przy pomocy systemu Pegasus?

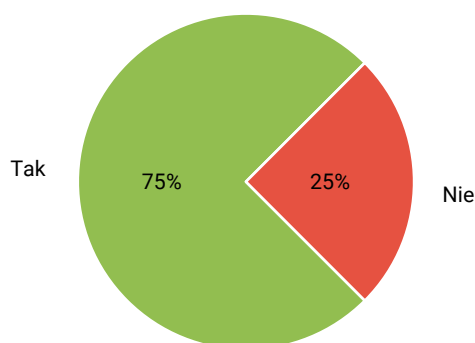

TABELA 6

Wykształcenie	Odsetki deklarujących, że służyli o inwigilowaniu osób publicznych w Polsce przy pomocy systemu Pegasus
Podstawowe	43
Gimnazjalne	58
Zasadnicze zawodowe	65
Średnie	83
Wyższe	89

TABELA 7

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:	Odsetki deklarujących, że służyli o inwigilowaniu osób publicznych w Polsce przy pomocy systemu Pegasus
– bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	92
– duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	91
– średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	79
– nikłe, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	66
– żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje	44

Z informacjami dotyczącymi inwigilowania osób publicznych przy pomocy Pegasusa częściej stykali się widzowie programów informacyjnych telewizji komercyjnych niż telewizji publicznej. Najbardziej słyszeli o tej sprawie badani, dla których głównym źródłem informacji są programy informacyjne TVP1.

TABELA 8

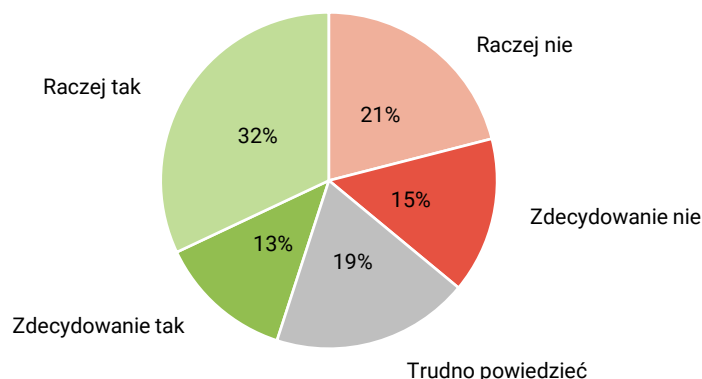
Która z wymienionych stacji telewizyjnych, który z programów, jest głównym źródłem Pana(i) codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie?	Odsetki deklarujących, że słyszeli o inwigilowaniu osób publicznych w Polsce przy pomocy systemu Pegasus
TVN24	89
Polsat NEWS	83
Fakty, inne programy TVN (poza TVN 24)	80
Wydarzenia i inne programy Polsatu (poza Polsat NEWS)	74
TVP Info	63
Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedynki (TVP1)	49
Żadna z nich, nie oglądam telewizji	79
Trudno powiedzieć	67

Wśród badanych, którzy słyszeli o inwigilacji osób publicznych przy pomocy systemu Pegasus, przeważa opinia, że polskie służby specjalne powinny mieć możliwość wykorzystywania w swojej pracy operacyjnej tego typu oprogramowania (45%). Przeciw możliwości używania takich technik operacyjnych opowiada się więcej niż co trzecia osoba, spośród tych, które słyszały o korzystaniu przez służby specjalne z Pegasusa (36%).

CBOS

RYS. 8. Czy polskie służby specjalne powinny mieć możliwość wykorzystywania w swojej pracy operacyjnej takiego programu jak Pegasus?

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE SŁYSZAŁY O INWIGILACJI OSÓB PUBLICZNYCH PRZY POMOCY SYSTEMU PEGASUS

Opinie na ten temat różnicuje przede wszystkim orientacja polityczna i sympatie partyjne. Możliwość używania w pracy operacyjnej takiego systemu jak Pegasus popierają przede wszystkim badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne (62%), znacznie rzadziej ankietowani identyfikujący się z lewicą (35%) lub określający swoje poglądy jako centrowe (41%). W elektoratach za możliwością wykorzystywania takich systemów jak Pegasus opowiada się większość wyborców Prawa i Sprawiedliwości. Wśród sympatyków uwzględnionych w analizach ugrupowań opozycyjnych przyzwolenie dla używania tego rodzaju programów jest zdecydowanie mniejsze.

TABELA 9

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy polskie służby specjalne powinny mieć możliwość wykorzystywania w swojej pracy operacyjnej takiego systemu jak Pegasus?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	70	17	13
Polska 2050 Szymona Hołowni	43	49	8
Koalicja Obywatelska	38	49	13
Konfederacja Wolność i Niepodległość	37	33	30

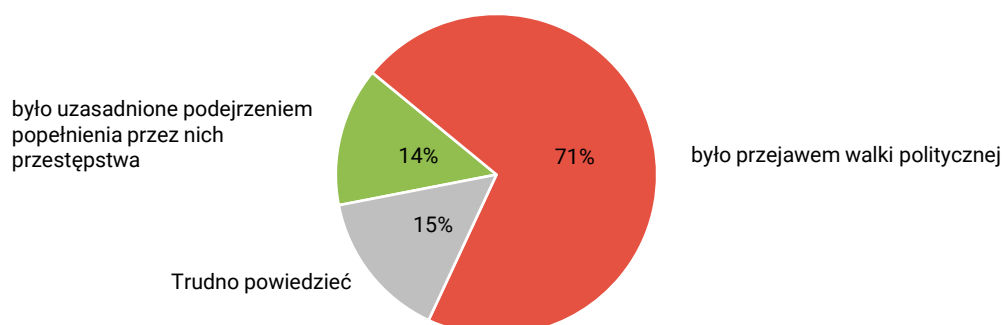
Spośród cech społeczno-demograficznych stosunek do korzystania z takiego systemu jak Pegasus określa przede wszystkim płeć. Za możliwością jego stosowania znacznie częściej opowiadają się mężczyźni (55% spośród tych, którzy słyszeli o inwigilacji przy pomocy Pegasus) niż kobiety (36% przy 43% przeciwnych). Stosunkowo największe poparcie dla używania takich programów jak Pegasus notujemy wśród osób starszych – w wieku 65+ (52%), respondentów z wykształceniem wyższym (52%) oraz badanych o co najmniej średnich dochodach *per capita* – od 1500 zł wzwyż (52%).

Zdecydowana większość osób, które zetknęły się z informacjami o używaniu Pegasus w Polsce, uważa, że wykorzystywanie go do inwigilacji oponentów politycznych było przejawem walki politycznej (71%). Tylko stosunkowo niewielka część respondentów (14%) sądzi, że stosowanie takiego oprogramowania wobec tych osób było uzasadnione podejrzeniem popełnienia przez nie przestępstwa.

CBOS

RYS. 9. Jak się Panu(i) wydaje, czy używanie systemu Pegasus do inwigilacji oponentów politycznych:

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE SŁYSZAŁY O INWIGILACJI OSÓB PUBLICZNYCH PRZY POMOCY SYSTEMU PEGASUS

Opinia, że oprogramowanie Pegasus było wykorzystywane w walce politycznej przeważa we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych, ale także we wszystkich grupach wyróżnionych ze względu na poglądy polityczne i preferencje partyjne. Pogląd ten podziela również przeważająca część wyborców Prawa i Sprawiedliwości.

TABELA 10

Na kandydata której partii/ugrupowania partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Jak się Panu(i) wydaje, czy używanie systemu Pegasus do inwigilacji oponentów politycznych:		
	było uzasadnione podejrzeniem popełnienia przez nich przestępstwa	było przejawem walki politycznej	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	35	42	23
Konfederacja Wolność i Niepodległość	9	74	17
Polska 2050 Szymona Hołowni	2	94	4
Koalicja Obywatelska	2	95	4

O używaniu Pegasus do walki politycznej przekonani są przede wszystkim widzowie komercyjnych stacji telewizyjnych, ale także duża część osób deklarujących, że głównym źródłem ich codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie są kanały telewizji publicznej.

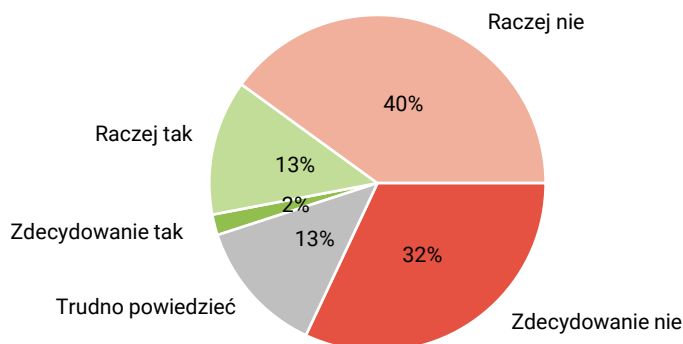
TABELA 11

Która z wymienionych stacji telewizyjnych, który z programów, jest głównym źródłem Pana(i) codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie?	Jak się Panu(i) wydaje, czy używanie systemu Pegasus do inwigilacji oponentów politycznych:		
	było uzasadnione podejrzeniem popełnienia przez nich przestępstwa	było przejawem walki politycznej	Trudno powiedzieć
	w procentach		
TVP Info	38	39	23
Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedynki (TVP1)	28	49	23
Polsat NEWS	16	69	16
Wydarzenia i inne programy Polsatu (poza Polsat NEWS)	9	75	16
Fakty, inne programy TVN (poza TVN 24)	8	80	12
TVN24	6	87	7
Żadna z nich, nie oglądam telewizji	5	81	14
Trudno powiedzieć	15	62	23

Od połowy stycznia w Senacie działa komisja funkcjonująca w mediach pod skróconą nazwą: Komisja Nadzwyczajna do spraw wyjaśnienia przypadków nielegalnej inwigilacji. Jednocześnie wazą się losy powołania w tej sprawie komisji sejmowej, która miałaby uprawnienia śledcze. Jak na razie Polacy są sceptyczni co do tego, czy sprawa wykorzystywania systemu Pegasus przez służby specjalne w Polsce zostanie rzetelnie wyjaśniona. Blisko trzy czwarte badanych (72%) spośród tych, którzy słyszeli o tej sprawie, nie wierzy, że tak się stanie. Na rzetelne zbadanie sprawy liczy jedynie 15% z nich.

RYS. 10. Czy, Pana(i) zdaniem, sprawa wykorzystywania systemu Pegasus przez służby specjalne w Polsce zostanie rzetelnie wyjaśniona czy też nie?

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE SŁYSZAŁY O INWIGILACJI OSÓB PUBLICZNYCH PRZY POMOCY SYSTEMU PEGASUS

Przekonanie, że sprawa wykorzystywania systemu Pegasus przez służby specjalne w Polsce pozostanie niewyjaśniona, dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Także większość osób identyfikujących się z prawicą (59%) nie wierzy w rzetelne zbadanie tej sprawy. Częściej niż inni o możliwości jej wyjaśnienia przekonani są wyborcy Prawa i Sprawiedliwości.

TABELA 12

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, sprawa wykorzystywania systemu Pegasus przez służby specjalne w Polsce zostanie rzetelnie wyjaśniona czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	38	37	25
Polska 2050 Szymona Hołowni	15	83	2
Koalicja Obywatelska	6	88	6
Konfederacja Wolność i Niepodległość	2	81	16

Wyniki badania pokazują zaniepokojenie Polaków możliwością nadużywania przez policję i służby specjalne takich technik operacyjnych jak podsłuchy czy kontrola aktywności w internecie. W odczuciu społecznym sprawa Pegasus wskazuje, że mogą one być wykorzystywane w walce politycznej. Mimo zastrzeżeń dotyczących stosowania tego rodzaju technik operacyjnych, można mówić o ostrożnym przyzwoleniu społecznym dla używania takich systemów jak Pegasus przez służby specjalne. Korzystanie z tego rodzaju narzędzi, jak i ogólnie technik służących inwigilacji, powinno być jednak lepiej niż obecnie kontrolowane i nadzorowane.

Obawy dotyczące nadużywania podsłuchów oraz innych technik inwigilacji i wykorzystywania ich do celów politycznych wyrażają przede wszystkim zwolennicy opozycji, ale w znacznej mierze także badani identyfikujący się z prawicą oraz wyborcy Prawa i Sprawiedliwości.

Opracowali

Michał Feliksiak

Beata Roguska